

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕЧЕРИ ЛУГ У ВИНЯТИНЦЯХ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

Протягом 2005–2006 рр. Південно-Тернопільська археологічна експедиція Заліщицького районного краєзнавчого музею здійснила дослідження печери Луг у с. Винятинці Заліщицького району Тернопільської області.

Печера Луг розташована на відстані кілометра у південному напрямку від центра Винятинців. Вона розміщена у вапняковій скелі висотою 3,3 м і довжиною 18 м, у верхній частині лівого берега потоку Хрумова – лівої притоки річки Серет, в одноіменному урочищі.

Про те, що в околиці села Винятинці є недосліджені печери, відомо давно [Історично-мемуарний збірник Чортківської округи..., 1974, с. 780]. Одну з них у 1890 р. в міоценових пісковиках відкрив Г. Оссовський [Janusz, 1918, s. 271].

Посередині печери Луг із західної її сторони, біля підніжжя скелі видніється вхід у кам'яне підземелля шириною 2,78 м і висотою – 1,89 м. Вхід у печеру веде до залу, що на відстані 3,9 м у східному напрямку має ширину 1,6–2,8 м і висоту 1,5–1,7 м. Далі зал продовжується у південно-східному напрямку, на 3,8 м довжини звужуючись від 2,8 м до 0,9 м ширини і 1,5–0,6 м висоти. У цьому ж напрямку довжиною 3,9 м із залу тягнеться вузький хід розміром 0,5×0,5 м, який у прикінцевій частині завалений камінням. Загальна довжина печери 11,6 м (рис. 1).

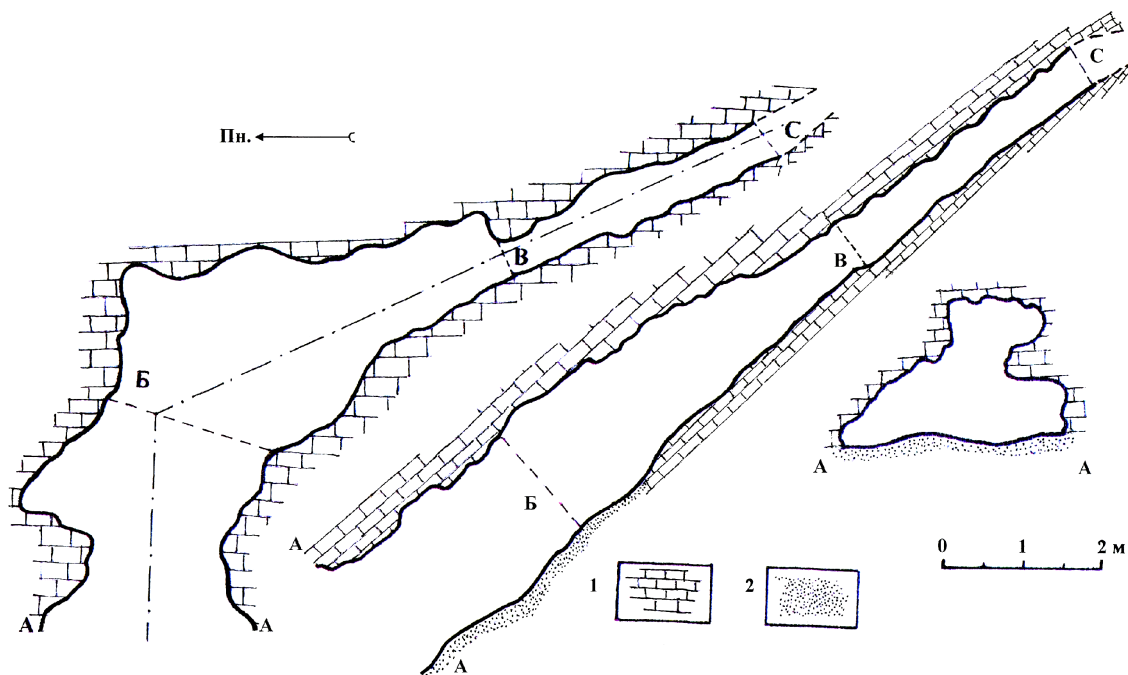

Рис. 1. Загальний вигляд і профілі перетинів печери Луг у с. Винятинці. 1 – скеля; 2 – печерні відклади
Fig. 1. General plan and profiles of sections of cave Lug in village of Vyniatyntsi 1 – cliff; 2 – rock deposits

Під час розкопок досліджено культурний шар печери, що зберігся до відстані 3,6 м від входу у підземну порожнину. Товщина культурного шару на цій ділянці здебільшого 0,25 м. Однак, на віддалі 1,4 м від входу у печерному залі, де розкопано вогнище у вигляді золи, шматків деревного вугілля, керамічних і залізних шлаків, товщина культурного шару – 0,40 м. Відсутність культурного шару (скельна долівка) простежено на восьмиметровій довжині

печерної порожнини. В печері виявлено артефакти пізньої фази гава-голіградської культури (IX–VII ст. до н.е.). Це уламки стінок ліпних горщиків, з яких 3 – світлокоричневого кольору, ще 3 – мають жовте і 4 – чорне лошення. Виявлено уламки ліпних горщиків коричневого кольору культури Луки Райковецької (VIII–X ст.). Ці слов'янські старожитності представлені трьома уламками стінок горщиків, уламком дна і стінки горщика, а також фрагментом вінця і стінки ліпної миски, орнаментованої на бочку горизонтально розміщеними подовгастими ямками. Знайдено 6 уламків стінок давньоруських горщиків, що датуються XII – першою половиною XIII ст. Один фрагмент стінки прикрашений пасмом з трьох горизонтальних ліній.

В скельній порожнині, в районі вогнища, виявлено артефакти, що датуються XVII–XVIII ст. Це уламки: вінець товстостінного горщика та лощеної чашки сірого кольору, фрагмент чашечки-люльки, внутрішня поверхня якої задимлена, а зовнішня – темного кольору, прикрашена вертикальними заглибленими лініями, що внизу біля чубука відмежовуються горизонтальними заглибленими лініями. Знайдено залізні речі: ніж з вигнутою спинкою довжиною 11,3 см і шириною леза 1,3 см, фрагмент ножа з прямою спинкою довжиною 10 см і шириною леза 1,9 см., фрагменти стержня (скоби) довжиною 4,5 см і товщиною 0,8 см, пластини з цвяшком 1,8×2,3 см.

Найбільша кількість знахідок, виявлених біля вогнища в печері, а також у шурфі розміром 1×8 м поблизу входу в печерну порожнину (товщина культурного шару у шурфі – 0,25 м), відноситься до XVIII ст. Цим часом датуються: 2 уламки вінця горщиків (один з яких прикрашений двома паралельними лініями червоного кольору), 2 уламки стінок горщиків світлокоричневого кольору, уламок вінця горщика сірого кольору, прикрашеного пролощеними лініями, 5 уламків стінок, 2 уламки дна і стінки (дно на кільцевій підставці) горщиків сірого кольору, 4 уламки вінця горщиків та уламок стінки горщика чорного кольору, оздоблені пролощеними смугами, 13 уламків стінок горщиків чорного кольору (5 з них мають на зовнішній поверхні сліди сажі), 2 уламки вушок горщиків (один них чорного кольору зі слідами пролощеної поздовжньо розміщеної хвилястої лінії, другий – коричневого кольору).

Поблизу вогнища в підземній порожнині знайдено остеологічний матеріал, в складі якого 16 кісток*. Визначено 3 фауністичні рештки: копито дрібного коня, трубчасті кістки, стегнову кістку, фалангу, хребці, метаподій, астрагал і ребра кіз та овець. Астрагал обпалений вогнем з слідами нарізки лезом ножа. Викопано ліктяву кістку зайця. Більшість кісток варені.

Знахідки залізних шлаків у вогнищі є, мабуть, залишками кузні, що свідчить про використання печери як об'єкту ремісничої діяльності людей у давні часи.

Печера Луг у с. Винятинці служила також місцем короткочасного перебування в ній людей під час військових та інших небезпек.

ЛІТЕРАТУРА

Історично-мемуарний збірник...

- 1974 Історично-мемуарний збірник Чортківської округи: повіти: Чортків, Копичинці, Борщів, Заліщики. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто. – 780 с. / Український архів. – Т. 26.

Janusz B.

- 1918 Zabytki przedhistoryczne Galicyi wschodniej. – Lwow. – 271 s.

Vasyl' OLIYNYK

RESEARCHES OF CAVE LUG IN VYNIATYNTSI IN TERNOPIL' REGION

The article is dedicated to investigations of cave Lug, carried out during 2005–2006 years by Regional municipal museum in Zalischyky in village Vyniatyntsi, Zalischykyi district, Ternopil' region. Complex of artifacts of Goligrads'ka culture, Slavic, Old Russian periods and Late Middle Age were found there.

* Визначення кісток з печери здійснив старший науковий співробітник Українського Інституту спелеології і карстології НАНО і МОН Рідуш Богдан Тарасович.